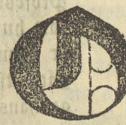

Den värsta delen av denna sista delen är att författningsmässigt och tekniskt sett är den en försök till att skapa en ny litteratur. Detta är dock en försök som inte framgår i det minsta. Den värsta delen är att författningsmässigt och tekniskt sett är den en försök till att skapa en ny litteratur. Detta är dock en försök som inte framgår i det minsta.

Litterär Tidning.

N:o 73.

Onsdagen den 11 September.

1839.

Drömmen.

Är allt gyckelspel som fantasien danar?

Skall det kallas yra då hvad själens anar
om en sällhet, hvilken ej som skuggbild flyr,
tom och utan väsende, när dagen gryr?
Barn utaf en feeverld, svara, milda dröm!

Ijus och äsklig är den lugna sommarqvällen,
då i purpursken han hvilar öfver fjäljen.
Ijus är själens stilla ro, från stoftet fri,
och försmältande i salig harmoni;
hjertats oro är dock stundom äfven ijus.

Lika ädlig vore verlden som en öcken,
om de skingrades för alltid dessa töcken,
som i magiska gestalter underbart
hägra för vår syn, och så försvinna snart;
och ej funnes någon grönskande vas.

Men en lycklig oskuld råder i naturen,
så bland blommorna, som menniskan och djuren,
utan ångslur njuta de sin blomningsdag,
icke fruktande, att lyda ödets lag
som så oförtänkt gör gällande sitt bud.

När en vårlig morgonrodnad dagen bådar,
och den svällda blommans knopp med undran skådar
i den klara daggen hur den spricker ut,
vexa livets safter uti hvor minut,
och i blomman glöder helsans friska färg.

Hon ej vet, att natten köld och sno skall gifva,
och begravva henne djupt uti en drifva,
ty af solens varma strålar ljuft förledd,
och af vrfröjd, allt förtidigt blir hon sedd.
Derför leende mot natten faller hon.

Glad och yr i blomsterdalens fjäriln ilar,
och bland blommorna med vällust endast hvilar.
Han ej vet, att blomstertiden är så kort,
och att snart hans vingar skola falla bort.
Derför har han icke tid till klagoljud.

Arma fjäril! se i menniskan din like.

Äfven hon, den första i naturens rike,
mister allt, hvad helst hon trycker till sitt bröst.
När de vissna hennes blommor i sin höst,
höjer själens lättta vinge sig ej mer.

Ty ej fröjdar glädjen evigt hennes hjerta.

Hvarje drömbild hon försvinna ser med smärta, —
som i himmelsk sällhet fantasien väckt —,
tikt en flyktig och balsamisk blomsterfläkt,
som förgäfves hennes kärlek häller qvar.

Och ej evigt stodo paradisets lunder.

Till en början skulle dessa snart gå under,
och derefter allt på jorden likaså
blomma upp en liten tid och sen förgå,
och ett skeu af evig skönhet blifva qvar.

Liksom örnen, fjällets son, på starka vingar
från sitt höga näste djerf sig svingar,
att med klara ögat blicka modigt ner
på den jord, som vidt sig för hans öga ter,
och den solbeglänsta etern andas in.

Likså menniskan sin blick kring verlden kastar
med det djerfva hopp, som utan hvila hastar,
alltid utom verklighetens trånga sfer,
som af jordens dunkla moln beslöjad är,
och i högre rymler endast sväfvar fritt.

Mot de bilder, som i fjerran henne bjuda,
och den glada röst, som bergen återljuda,
glödande hon skyndar bort med öppen famn,
att intill sitt hjerta trycka — blott en hamn
af den sällhet, som hon hade skapat sig.

Fast i bättre stunder anden, ljusft betagen,
känner sig från jorden fri och ej bedragen
af en tjujsning, hvilken hoppets löften väckt,
och är glad, att ej den låga blifvit släckt,
som naturen gaf, för högre sferer tänd,

Måste med en succ han sina fröjder lemnar,
och med tårar endast sig på tiden hämna,
kvilken skyndsam flyter fram liksom en ström,
och förbyter hvarje fröjd uti en dröm,
som den drager med sig i sitt vilda lopp.

Lifvets engel, som från höjden sänker vingen,
att eferiskt — ljus och skönt bestråla tingen
och för sünnet måla bilder ur den verld,
hvarifrån du ställt din blomsterströdda färd,
skulle du med tomma skuggor väl bedra?

Är allt gyckelspel, som fantasién danar?
skall det kallas yra då, hvad själén anar
om en sällhet, hvilken ej som skuggbild flyr,
tom och utan väsende, när dagen gryr?
Barn, utaf en feeverld, suara, milda dröm.”

Om:

Universiteterna.

Ett tredje ord, i anledning af Professor P:s
swar i Mimer på en Aftonbladsuppsats.

Uppsatser i Aftonbladet, med öfverfrift: ”Om undervisningsväsendet i Sverige,” förbeles afdelningen: ”Om Universiteterna,” har synts den, som skrifwer deha rader (Student i Uppsala) hörverhuswud snillrik och tråfande, han har dock hört detsamma omdöme upprepas här i Uppsala, ehuru det icke varit obekant, att många professorer woro dermed särdeles misnöjda. Detta föresökt oss unga besynnerligt, då uppsatsen är offattad, utan all personlighet, alla övändliga anspelningar, all illwillig osanning, och dess systematiskt förfallensligen är Professorernas och Universitetets egen fördel. Många trodde att misnöjet härfledde sig derifrån, att uppsatsen stod i Aftonbladet, hvilket, som allt som där finnes, blotz dersör att det der finnes, fallas nedverkliggigt; fastän hvarje sarsad måste medgivwa att åfwen der finnes mycket samhällsgagneligt och lärorikt, som kan understisvas både af Liberala och Servila. Andra härfledde misnöjet derifrån, att Professorerna ej ville, att så höga, så omvälviga ämnen, som Universiteterna, skulle underkastas discussion inför Aftonbladsläsnare d. v. s. Fräddare, skomakare, mänglerskor, frogbesökare o. s. v. Jag tror, att orsaken till misnöjet rätt och slätt är det, att Uppsatsen anssets innehålla sildringar af det närvärande tillståndet, som man icke ansett rättiga, och reformförslag, som man ej ansett lämpliga, och som derföre i allstads opartiskhet borde wederläggas.

Af detta en wetenkapsman wärdiga motiv har Mimer uppsatsen fått sitt ursprung. Den andas ingen bitterhet, der finnes ingen personlighet, den är lugn, oxar, rist och sarsad, hållande sig till sak, samt offattad, med en sådan politisk smidighet och så fullständadt föredrag, som man är wan att wánta, der man ser signaturen P., en af

Sveriges största stilister och förtjenstfullaste Litteratörer, hself Professor. Utsektigt i denna uppsats visar dock att P. icke rätt hunnit eller welat fatta — ty att han icke mågtat det, är orimligt, — Aftonbladsförfattarens mening, att han förbi gått åtskilligt, som farfwade undersökning och erkännande, samt att hans wederläggning är mera soñslik och blandande, än grundlig och öfvertygande; deremot vilja vi icke neka, att Herr P. i annat har ganska rätt, och allt å Aftonbladsförfattaren örât, men detta länder in icke den sednare till stam, då han icke proclamerat sin egen ofelbarhet.

P. börjar wederläggningen med stycket om Föreläsningarna i Aft. B. N:o 54. Likwal finnes i N:o 47 första Artikeln om Universiteterna, der A. B. (lat mig så kalla Aftonbladsförfattaren) väl och rigtigt bewisar, att både Sveriges universiteter borde sammanslås till ett och flyttas till Stockholm. Derom säger P. ingenting. Är detta tacitus consensus? trolingen icke. A. B. anförs som skål för denna tanke om universitaternas union förlande. Examnandi vid sammanslåsninga i sammansokta vid olika universiteter betyra, som om också till namnet lika och altifä gittrande lika anstrål på samma företäden, samma syssla i samma land, dock innebär en stor olitheit i kunskaper. Deraföre wer man ock, att Juris studiosi förr kommit till Upsala ifrån Lund, emedan de juridiska examina på förra häuer wort lättare, emedan Upsala icke hade nagon sträng Holmbergsföson; att Medici rest till Lund, emedan examen der wort lättare. Åfwen lura fördringarna af Theologæ Studerande i Lund vara i alla grader wida högre än i Uppsala, så höga att i Lund icke creeras några Theologæ Candidater, hwarpa i Upsala lärer eller lärer komma, art funnas fullt opp. Deremot sätges Filosofista graden i Lund vara wida lättare nädd än i Uppsala. Denna olikhet skulle försvinna, om det endast funnes ett Universitet. Andra skål för bildningen af ett enda stort nationaluniversitet är: fondernas concentrerande på ett håll skulle ge mycken ekonomist styrka, både till lärarelönernas förhöjning, lärarenas ökade antal (hwilket dock synes ob, med få undantag, aldeles obehöftigt; bättre wort då, att Professorer och Adjuncter blefwo bättre lönta eller att större stipendier inrättades åt de flickligaste Docenter), stipendiers och kontuberniers inrättande, bibliothekets förstorande, mångfaldiga redskaps inköp; wechselverkan mellan lärdomen och der övriga listver, hvarigenom bildningen skulle utbreda sig till hufwudstadens kretsar och vidare åt landet, och hufwudstadens verldswelt, praktiska insigter och bekantskap med lifvet och statsorganismen öfvergå till Professorerna, som genom vistelsen i en smästdad antingen lefva sig bland böcker boda för verlden, eller fatta verlden och tidens anda aldeles örätt efter helsfjorda fördömar, utan motsvarighet i verlden; de skulle i Stockholm inför det progreppa i tidsandan, finna den ingalunda varo ”satanisk” ”demagogisk” d. s. v. Studenterna hade i Stockholm flera bildningsmedel och fördeländre vñjen, kunde, om de more färtiga, så bättre tillfälle till conditioner och andra bisöfningar; och kunde för lika godt pris lefva i Stockholm, som i Uppsala. Man lögge deriill den litterära communicationen med hela landet och med fremmiande länder, som är lättare från Stockholm än annorsådes, möjligheten för utmärkta professorer att bli bekanta på högre ort oav uppflyrtras till de högsta praktiska embetsverken. Nikéns Collegier, Museer, de stora lazaretten etc. skulle ock ge tillfälle till grundligare juridisk, medicinist och artistisk bildning, än i Uppsala kan förvärvwas. Krigswetenfa-

pen kunde då åsven införsliswas med Universitetet.) — Man har invändt, att huvudstadens förströrelser skulle fördärva mängen yngling. (Det är sant, men hvad betyder individens undergång, hvilket åsven kan gå an i Uppsala, i jemförelse med det helas winst?) Frestelserna bildas Karakteren bätt för lätter.) Dehutom, har icke det dygdiga Thyslands universiteter, eller Köpenhamns hase så menliga sölder för studenternas sedor, som man förebär. Allt detta och mycket annat sammanlagt, gör att A. B:s förslag är ganska räkkningsvärt, alltså varit värdigt af P:s försök till wederläggning, eller bisällande. Dock vi överbrygga nu till något, hvori A. B:s åsven har temmeligen rätt, men som P. icke alls gillar.

I. Föreläsningarne.

A. B. beklagar att föreläsningarne föga besökas, P. anmärker att de ej nu mindre än förr(?) besökas. Dernom har A. B. ingeningsagt. Dock medger P. att A. B. i allmänhet har rätt. Också weta wi altsförväl, att stiere, om ej de fleste, Professorer i Uppsala läsa för högst få åhörare. Det som hafwa före auditorium, hafwa det af det naturliga skälet, att de är snillrika eller genom grundlighet och klarhet i föredrag lärorika, alltså född i en åhörare. Detta ser genom någor af följande egenskaper eller båda förenade; snille och lärdom, af hvilka den sednige möste förenas med sjelfständighet och klarhet. A. B. ansför som stäl till de komma auditorierna: föreläsning ur papper, läsning ur Collegier eller ur utländska böcker, som är bättre än föreläsningarne, samt studenternas aversion för en regresiv professor. P. anmärker häremot, att hvad som inhämtas genom föreläsningar, sasom längst sammantinhämtadt, sitter bättre fast, än det som inhämtas genom böcker. Jag tror att på kammarer har man egentligen tid att läsa längsamt och begrunda, hvilket man ej har på en föreläsning, ty ingen kan minnas och hinna begrunda alt som säges, särdeles när det sitter med samtalets hela liggihet. Just deraföre har mängen professorer så eller ingen åhörare, emedan hans föreläsningar är ord för ord uppteknade, således blifra böcker, hvilka med mera eftertanke kunna läsas på kammarer än åhöras; visheten kommer här åsven det till att någon Prof. ej på 20 år förändrat ett ord i sina föreläsningar. En Prof. måste, sasom A. B. will och P. medgister, vara progressiva, följa med sin tid, ständigt förbättra, annars har han icke auditorium. Deremot endast om professorn följer ett bekant utkast eller förklarar tryckt bok, har föreläsningen fin nytta och sitter gvar. Deri har P. rätt. Widare ansför P., att utländska böcker ej är fullt lämpliga för svenska läsare, utan att Professörerna hafwa förtjent nog om de "populariserade, nationaliserade, ombildade, omvälvte" (compilatorade och översatte) dem. Vi weta väl att många Professörer sätta sin kallelse som föreläsare i att förelåsa sika compilationer, men det är icke rätt. Huru skall dehutom t. ex. ett matematiskt, chemiskt, arbete nationaliseras? Ombildningen måste bestå i en sjelfständig, snillrik eller skarpinnig uppfattning; det är den räcta nationaliseringen, allt annat är bara compilation. Deri överbrygga viest P. och A. B. A. B. säger blott, att när föreläsningarne är blotta öshelfständiga compilationer, så är

den omständigheten att det finnes böcker, hvarur blifvit compileradt, anledningen till komma auditorier. Det måste ju P. åsven medgista. — A. B. will att föreläsningarne skola ske ex tempore, hvilket skulle wgra ett souveränt medel mot tama auditorier, ty en professor bör vara så mägtig sin sak, så dialektiskt skarpinnig, att han klart och redigt kan utveckla sig deröfwer, då han hemma övertänkt hvad som bör sägas och på en pappersslapp uppsatt siffor, namn eller grundräddning af tankegången. Att kunna tala snellt är så mycket bättre, men att kunna tala enkelt och klart bör man fordra af hvare professör, och det fordrar A. B. Det går an och samlar åhörare. Det ser man ju hvor dag här i Uppsala, om man will höra Geijer, Hwaser, Fries, Voxtrom och alla språk-karlar m. fl. Hade Professorn skrifvit hela föreläsungen ord för ord hemma, borde han dock så mycket förr kunna ex tempore framställa innehållet af hvad han skrifvit. Vi fordra för öftigt lika litet som A. B. utan läsning af concerte. — Endast det wäre godt, om Prof. ej läste ur papper, ej deraföre att det talade, utan deraföre att de wrogo nog djupt genomträngda af sin sak, nog djupt inne deri, nog herra öfwer sin tanke och sin tunga, för att kunna tala, i fallet för att som döda maskiner låsa om den, ty det förra gaf ökade lös. Men derafmed icke sagt, att ej en läsande professor kan ha och har många åhörare, ty han kan likawäl vara snillrik, lerd, helfständig, klarsteende o. s. v. Detta gör A. B. orätt i, att ej erkänna. P. ansför mot A. B:s fordeon af extemporing, att "deha i improvisoationer" lätt kundo bli "historiska declamationer, beräknade på att amusera, skilia och locka ungdomen, och genom stummande phraser och tom ordpråk, utan djupare innehåll och wetenskaplig substrat, framkalla liggiga, men snart åter försvinnande, intryer." A. B. har aldrig sagt att föreläsningarne skulle vara "i improvisoationer" och där i laminationer; A. B. velar icke att föreläsningarne skola övertänkas, han fordrar in promemoria och säger ju: "Extemporalföreläsningen far deraföre icke nedfalla till ömkelige prat, till lös, till omfigningat etc." också fordrar han ju "snille och vidsträckt beläsenhet sasom två vbdiga vilkor för en Professor." Skulle extemporingen bli löst prat, så bleste wi auditoriet snart tomt. Det wäre correctivet. P. tror att på längden skulle man tröttna vermid. Men som en sådan extemporation just wäre lärorik och övertänkt, ej blott vtilig och pikant, så qvarhölls altid auditorium. Hwaser har i många år och Geijer så länge han läst ex tempore haft fulla auditorier. Alltså har P. icke wederlagt A. B. häruti! — A. B. säger widare att föreläsningarne ej besökas, emedan Professörerne är regessiva, men studenterne progressiva. Emedan nu Professörerna fördömma tiden, så menas studenterna icke rycka om dem och ej vilja åhöra deras föreläsningar. Döfwer denna åsigt roar sig P. med rätta. Nog är det sagt, att många Professörer är regessiva i politiken, ej inse det stora i tiden sträfwänden, i faken, blott deraföre att faken har dåliga sakförare, men detta har intet gbra med deras föreläsningar. En unmarkt Professör skulle altid åhöras, åsven om han wäre af de mest despotiska åtgärter. Hwaser är icke ingenting mindre än liberal, och dock läser han förfullt hus, liksom Geijer, då han war illiberal. — Wid slutet af afe handlingen om föreläsningarne, beskyller P. A. B. för "ödelseher, obscurantism eller åtminstone öfvlätlig lättfinnighet" der

* Ned. har åsven förklarat sig för detta förslag.

före att han "givit ungdomen en vink om att den nödvändigt måste "hata" sina i politiken olika tänkande lärare". AB. har aldrig gifvit någon vink om att så borda göras; han sätter det ej, han säger blot att så kan ske, "om någon lärares främst att ha blifvit liberal, åter blir regressiv". Att ungdomen kan hata regressiva lärare kunde bewistas af visa företeelser vid inquisitionen om Sprengiporta sängen sistledne hösttermin. — Till slut säger sig P. ej veta, hvad det vill säga, att vara progressiv, att rättfölja med tiden; AB. svarar: "Att på grund af historiens lärdomar om förflutna tider inse hovad vår nuvarande epoks innersta mening är och arbeta i enslighet med den". Med andra ord, att ej prisa det ruttna och föråldrade, som af Europas mest tänkande hufwuden blifvit erkänt vara utlefswadt, såsom det der ewinnerligen bör bestå, utan tro på historiens gång framåt, och inse det deras följdande behofvet af förbättrade former för den nya anda, som genomgår fläget. Att rätt följa denna anda, är att på ändelt, upphystande och samhällsgagneligt sätt arbeta att alla klassare inse behofvet och att på ett så mycket som möjligt fredligt och hellasamt sätt åthjälpa det. Att rätt följa med tiden är alltså icke som P. will: "att tänka lika med de stora tidningarna och manan, för att ej bli fogelfri och hemfallen under förföljelsen". —

In summa: Alla Professors föreläsningar skulle bli mera besökta, än de nu är, och bli sådana som de borde vara, emedan de är Professorns hufwudskaf, om alla Professorer derom lade sig mera winn, egnade hela sin tid, hvarsöre de borde vara befriade från examina etc., att grundligt, helsständigt, om möjligt i cathedern extempore efter utkast, framställa sin wetenskap, med ständigt asseende på de uppsatte upptäckter och förhållningar, ej ständigt lässe öfver samma ämne, utan stundom ingingo i specialiteter; med ett ord så, att en svensk ungling kunde lämpigare inhämta wetenskapen ur dessa föreläsningar, än ur några utländska böcker, hvilka dock inga lunda wore utestuna från studium. Föreläsningarna öfver särskilda ämnen borde, sedan de flera gånger blifvit genomgåne och förbättrade, utgiftas på tryck. Endast salunda, kunde vi svenska få en helsständig wetenskaplig litteratur. Lyskarnes sista wetenskapliga werk är just sådana föreläsningar. Detta alt gilla wißerligen också P. och AB., om de vilja låta bli att så oövilkortligt förra extemporerade föreläsningar; de gilla det så mycket mera, som Upsala just nu har flera exemplar på sådana föreläsningar, som här födrats, och som dersöre af stort auditorium åhöras.

(Forts.)

Litteratur.

Kongl. Wetenskaps-Academien's Handlingsar för år 1837. Stockholm 1838. 8vo.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

4. Metamorphos, anmärkt hos Lilla Hafsnälen

Y Salunda hafwa vi också Höjers, Bibergs, Geijers, Åkerbloms, Wieselgrens, nyligen Hawkers föreläsningar tryckta. Red.

(*Syngnathus lumbreiformis*). Förf. hade öfstat "låra känna om åsven. Ha f. s. n. å l. a. t. n. e. lenna synningar det beskydd och den värde, som erfarenheten visat, att Tångsfu ål bor i se skänka sin afföddas; och om såvare det sätt naturen härtill anvis," då hos de före den marsupialsäck saknas, hvari Tångsnällorne förvara sina späda ungar. "Då Hafsnälen hvilar slingrat den sin böjliga stjert omkring förhandenvarande föremål, och med tillhjelp af denna håller sig upprätt i vattnet." Denna egenskap bragte förf. på den förmordan "att ungarne möjligent i ännu högre grad ägde samma förmåga, och att de genom detta medel häftade sig fast vid fadren, då någon fara hotade. Till ändamålets erlände höll förf. en rombörande Syng. lumbreiformis i en vattenreservoir, hvari vattnet 2 gånger i dygnet ombyttes. Wid början af försöket woro äggen redan så utbildade att man med loupe kunde urstilla embryo, och på 9:de ongnet anmärktes 3 utkläckta ungar, som "sammade i upp-rätt ställning, obekymrade om hvarandra och låtsade ännu mindre om fadren, som låg helt stilla vid bottnen. Hela förmiddagen földe jag (Fries) ständigt deras rörelser och förehafwande, men kunde ej märka den minsta böjelse hos dem att närla sig eller hålla sig till fadren, ej heller att han lemnade minsta uppmärksamhet åt dem. De wro med ett ord för hvarandra fullkomligt främmande. Något mislynt öfver denna deras kallstannighet, som förförde hela min på förhand uppkastade teori, tog jag en loupe och betraktade ungarna medan de fritt svängde sig i vattnet. Jag fick nu till min stora förväntning se dem vara med helt olika rörelseorganer utsurade, än föräldrarne ega. Hela stjerten var nemlig i sven af en sena likhinnan, och ganska tydliga bröfstefano r. urstildes, som ständigt woro i samma vibrande rörelse, som hos Tångsnällorna. Då ingen af våra Hafsnälar, såsom utbildade, eger ens spår efter bröstenor, och alla såna åsven hjerterna, kunde denna upptäckt, att dessa organer förefinjas i den spädaste åldern, ej annat än förefalla mig högst oväntad; emedertid låg helslva factum för mig klart och obestridigt. Deraf följer, att åsven deha fiskar åro underlastade ett slags metamorphos, att de vid en wiz, ännu ej bekant period måste, liksom Grodlarerna tappa hjerterna, fälla sisna bröstenor och sin hjerterna — något som mig weterligen ännu ej blifvit anmärkt inom Fiskklassen." — Ungarne dogo sedan på 7:de dagen fort efter hvarandra, hvarigenom försöket att få se deras förwandling mislyckades. Märkwardig war deras hastiga tillväxt från 3—5 Sw. liners längd under dessa 7 dagar. — Afhandlingen åtföljes af en mästerlig teckning, (af W. v. Wright) hvarå figurerne är hvita på svart bottnen.

(Forts.)

Utländsk Litteratur.

- Af den wackra upplagan af Luthers förnamsta Skriften i ett Band af Pfizer hafwa redan fyra Lieferungen utkommit. Det hela blir 10 Lief. och kommer att kostia 20 RGS.
- Historiskt Udsigt over den danske Litteratur intil år 1814. Af Dr. C. A. Thorstsen. Kjöb. 1839. 1 R. 24 ff. — År en sammanträgt öfverfat af Danmarks litteraturhistoria, ej blott Vitterhetens. (Snifligt wore att Sverige åsven egde en dylik.)

Gefle, hos N. P. Landin.